

Оценяване на фатално и особено опасно поведение

Продължителност: 30 минути

Материали: Помагало: Смъртоносно и особено опасно поведение.

Целева група: Правозащитници и други професионалисти, които работят с жертви на домашно насилие.

-
- ❖ *Тази сесия е проектирана да подготви широка група от професионалисти, включително медицински, юридически и социални работници, за да могат те да помагат на жени да преценяват риска от смъртоносно насилие. Тази сесия може да бъде представена като допълнение на други сесии и може да бъде особено ефективна, ако е представена заедно със сесия за планиране на безопасността на жените.*

Въведение

Водещ : При връзките, при които има насилие, често се наблюдава все повече насилие с времето. Въпреки, че е невъзможно да се предположи с някаква сигурност кога една връзка ще ескалира до смъртоносно насилие, учените са обособили няколко общи фактора. Липсата на тези фактори обаче, не означава, че насилието няма да бъде фатално. Жените подложени на домашно насилие и техните защитници трябва винаги да са много внимателни като планират мерки за безопасност и трябва да разчитат на собствените си инстинкти, за да преценят възможните реакции към опасни ситуации. Въпреки това, защитниците и всички други професионалисти могат да помогнат на жените да преценят риска, който техните насилници представляват. В тази сесия ще разгледаме някои от факторите, които сочат, че една жена е под нарастващ риск от смъртоносно насилие.

Учебни цели:

Водещ: В края на тази сесия, участниците ще могат да:

- Разбират, че няма формула, която да предскаже смъртоносно насилие.
- Идентифицират общи фактори, които показват засилен риск от смъртоносно насилие.
- Помагат на жертва на домашно насилие да прецени риска, който насилникът представлява за нея.

Упражнение 1: Фактори за оценяване на смъртоносно насилие

Водещият представя мини лекция за оценяването на смъртоносно насилие, като набляга на следните идеи:

- Въпреки, че е невъзможно да се предположи с някаква сигурност кога една връзка ще ескалира до смъртоносно насилие, учените са обособили няколко общи фактора. Липсата на тези фактори обаче, не означава, че насилието няма да бъде фатално.
- Заплахи за самоубийство или убийство: В много от случаите, при които жените са били убивани, насилникът първо е заплашвал да отнеме нейния или неговия живот. Заплахата за самоубийство трябва да бъде взимана насериозно. Често, мъжете убиват жената и децата си и след това се самоубиват. Колкото по-специфична е заплахата, толкова по-насериозно трябва да бъде приемана.

- Наличност на оръжия: Рискът от смъртоносно насилие е свързан с наличието или достъпа до оръжие, използването на оръжия или заплахи за тяхното използване от насилника при предишни инциденти, и ескалацията на насилието по отношение на неговата честота и характер.
  - Контролиращо и ревниво поведение: Рискът от смъртоносно насилие се свързва и с увеличаването на контролиращо или ревниво поведение. Такова поведение може да включва това насилникът да следи жената, да иска да знае къде е тя по всяко време, или да ограничава нейното движение.
  - Употреба на наркотици и алкохол: Алкохолът може да намали човешките задръжки за употреба на смъртоносно насилие или да попречи на насилника да разбира напълно, че силата, която използва, е смъртоносна.
  - Депресия: Психическото здраве на мъжа може да покаже неговата склонност към смъртоносно насилие. Ако един мъж е останал без надежди или се е “предал,” то той е по-склонен да причини сериозно нараняване или смърт.
  - Изоляция на насилника: Изследванията показват, че изоляцията на насилника и степента до която той зависи от подложената на насилие жена са в съотношение с употребата на смъртоносно насилие.
  - Ескалиране на насилието: Изследванията също показват, че ескалацията на насилието по отношение на неговата честота и сериозност показват повишена опасност.
  - Край на връзката: Проучванията показват, че най-страшното време за една жена, подложена на домашно насилие, е след като тя прекрати връзката. В Съединените Щати, някои от статистиките показват, че при жени, които напуснат насилниците си рискът е 75% по-голям, че те ще бъдат убити, отколкото при тези, които останат при насилника си. Много е важно една жена да формулира своето собствено решение да прекрати връзката, защото тя е в най-добрата позиция да определи каква е потенциалната опасност.
  - Задушаване или удушаване: Правните специалисти определят предишни опити на насилника да задуши или удуши жертвата като знак за много голяма опасност.
- ❖ В края на мини лекцията, дайте на всеки участник от групата копие от помагалото [Смъртоносно и особено опасно поведение](#).

Упражнение 2: Провеждане на оценка на смъртоносното поведение

1. Водещият провежда кратка, модерирана дискусия за ролята, която защитниците и други професионалисти могат да изиграят в подпомагането на жени, жертви на домашно насилие, за да преценят риска от смъртоносно или особено опасно поведение, като се набляга на следните точки:
  - Защитниците могат да помогнат на една жена да прецени риска, който насилникът представлява за нея и да съставят практически план, за да е тя в безопасност. След като липсата на признаци за смъртоносно поведение не обезпечава сигурността на жената, жените, подложени на домашно насилие, трябва винаги да са много внимателни при планирането на тяхната безопасност и трябва да разчитат на собствените си инстинкти при определяне на най-добрата реакция по време на опасност.
  - Един защитник може да помогне на жената да разбере какви опции има пред себе си, но решението какво да предприеме и кое е най-добро за нея е само и изключително приоритет на жената. Въпреки че оценките за смъртоносно поведение са полезни, жената е в най-добрата позиция да прецени заплахата, която нейния насилник представлява за нея самата.

- Ролята на един защитник е да помогне на жената при формулиране на нейните собствени решения и да се погрижи за нейната сигурност. Жертвите на насилие имат нужда да работят с хора, които разбират тяхната ситуация и ще им помогнат да вземат решение за себе си какво трябва да направят.
- Едно от най-важните правила за защитниците е да държат в тайна информацията, получена от жени, жертва на домашно насилие. Защитниците трябва да вярват на жените и да ги уверяват в способността им да разрешат собствените си проблеми. Те трябва да уважават разликите в произход, среда, квалификация, без да осъждат. Защитниците трябва да могат да изслушват и да помагат на жените с решаването на техните проблеми.

❖ *Забележете, че може да е полезно тази сесия да се комбинира със сесия за ролята на защитника и ръководни принципи за защита.*

2. Водещият обяснява на участниците, че помощниците му ще играят ролята на действащите лица в сценка, която представя разговор между жена, жертва на домашно насилие, на име Силвия, и защитничка, на име Марта. Марта се опитва да прецени риска от смъртоносно насилие във връзката на Силвия.

❖ *Водещият може да прави промени в сценката, която е включена в материалите, за да отрази специфични условия в съответната държава.*

Водещият трябва да помоли участниците да си записват всеки фактор, показващ смъртоносно поведение, за който Марта пита по време на сценката. Водещият може още да обясни, че Марта ще говори със Силвия за някои от следните принципи:

- поверителност
- преценяване естеството на насилието
- планиране за безопасност
- препращане към информация за други ресурси

❖ *Забележете, че тази сесия може да се съчетае със сесия на коя да е от гореизброените теми.*

3. След сценката, водещият събира пак цялата група и повежда модерирана дискусия с участниците по следните въпроси:

- За какви смъртоносни показатели попита Марта?
- С какво Марта се справи добре, според вас?
- Какво може тя да усъвършенства?
- Има ли нещо друго, което забелязахте?

Обобщение и заключение:

Водещият приключва упражнението, като набляга на следната идея:

- Въпреки, че е невъзможно да се предположи с някаква сигурност кога една връзка ще ескалира до смъртоносно насилие, учените са обособили няколко общи фактора. Липсата на тези фактори обаче, не означава, че насилието няма да бъде фатално. Защитниците на жени обаче, могат да помогнат на жените да идентифицират някои от факторите, които показват, че те може да са застрашени от смъртоносно насилие.

Въпроси и коментари:

Водещият трябва да приключи сесията като попита дали има други въпроси или коментар, свързан с материалите. Следете коментарите, за да може да направите промени за бъдещи презентации.

Източник:

Презентация за смъртоносно поведение на Интер-Балканската Конференция за Стратегии за Борба с Домашно Насилие, Лорета Фредерик, 4-6 Ноември 1997. (*Presentation on Lethality at the Inter-Balkan Conference on Strategies to Combat Domestic Violence*, Loretta Frederick, 4-6 November 1997.)

Допълнителни ресурси:

Домашно насилие: Изучете проблема, достъпно на английски от тук:
<http://www1.umn.edu/humanrts/svaw/domestic/explore/6support.htm>. (*Domestic Violence: Explore the Issue*).

Анализ на проблема: Преценяване на смъртоносно поведение, достъпно на английски от тук:
<http://www1.umn.edu/humanrts/svaw/domestic/link/lethality.htm>. (*Issue in Depth: Lethality Assessments*).

ПРИМЕРНА СЦЕНКА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА СМЪРТОНОСНО ПОВЕДЕНИЕ

Силвия се обажда на полицията след една особено жестока атака от страна на съпруга ѝ. Полицаяте арестуват съпруга на Силвия и ѝ дават телефона на местен кризисен център за жени. Силвия се обажда на центъра и говори с Марта, която е защитничка в кризисния център и която предлага на Силвия да дойде до къщата ѝ, за да си поговорят. Марта пристига малко след това.

Марта (Защитничката): Здравей Силвия. Аз съм Марта, защитничката, с която разговаря по телефона. Можем ли да поговорим? Знаем, че не ти е леко, но искам да знаеш, че съм тук, за да ти помогна. Всичко, което ми кажеш ще бъде запазено в тайна. Каквото и да ми кажеш си остава с мен и аз ще направя само това, което ти ми кажеш да направя с информацията, която споделяш.

Имам твоето име и адрес, както и малко информация за това, което се е случило. Искам да ти задам няколко допълнителни въпроса, за да мога да преценя до колко твоят съпруг представлява опасност за теб, колко трудна е ситуацията и какво се е случило преди.

Имате ли деца?

Силвия: Да, едно, дъщеря ми.

Марта (Защитничката): Тя видя ли станалото?

Силвия: Не. Тя беше в стаята си.

Марта (Защитничката): Тя беше ли част от инцидента по някакъв начин?

Силвия: Не.

Марта (Защитничката): Имам името ти тук. А какво е името на съпруга ти?

Силвия: Андрей.

Марта (Защитничката): Знаеш ли дали Андрей е бил малтретиран като дете от семейството си?

Силвия: Не знам.

Марта (Защитничката): Имаш ли представа дали е бил свидетел на насилие над майка му?

Силвия: Възможно е. Казвал ми е, че родителите му доста са се карали.

Марта (Защитничката): Той показва ли, че се разкайва, когато те е ударил? Съжалява ли, когато се карате?

Силвия: Понякога.

Марта (Защитничката): Знаеш ли, дали Андрей някога е наранявал или убивал домашен любимец?

Силвия: Не.

Марта (Защитничката): Наранявал ли те е когато беше бременна?

Силвия: Да.

Марта (Защитничката): Съпругът ти бил ли е осъждан през последните пет години за нападение над теб?

Силвия: Не.

Марта (Защитничката): Бил ли е осъждан през последните две години за нападение над някой друг, някой извън семейството ти?

Силвия: Не ми е казал.

Марта (Защитничката): Той извършва ли престъпления, които не включват насилие, като кражба или нещо подобно?

Силвия: Не.

Марта (Защитничката): Извършвал ли е предишни престъпления над хора, които не са част от семейството му?

Силвия: Не.

Марта (Защитничката): Бил ли е подложен на непривично голям стрес през последните 12 месеца? Финансови проблеми?

Силвия: Доста се кара ме за пари. Той скоро загуби работата си. Не може да си намери друга и не можем да си плащаме електричеството.

Марта (Защитничката): Може ли да поговорим за случилото се тази вечер? Имаш ли наранявания? Вратът ти като че ли изглежда малко червен.

Силвия: Да. Той почна да ме удря през лицето и след това ме хвърли към стената. Аз паднах и той започна да ме ритам. Сложи ръцете си на врата ми и мисля, че може да се каже, че започна да ме души. Аз припаднах, така си мисля. Спомням си, че се събудих и го видях да си яде вечерята. Грабнах дъщеря ми, избягах навън и се обадох на полицията от телефона на един съсед.

Марта (Защитничката): Искаш ли да отидеш до болницата?

Силвия: Не, не мисля, че ме е наранил толкова много. Добре съм.

Марта (Защитничката): Той имаше ли оръжие, когато те нападна тази вечер?

Силвия: Не, не тази вечер.

Марта (Защитничката): Заплашвал ли те е с оръжие преди?

Силвия: Да, преди ме е заплашвал с нож.

Марта (Защитничката): Андрей има ли достъп до пистолет или някакво друго оръжие?

Силвия: Той няма пистолет, но неговият най-добър приятел продава оръжие и той лесно може да си го набави от там.

Марта (Защитничката): Може ли да опишеш минали случаи на насилие и минали наранявания, които си получавала по време на конфликти със съпруга ти?

Силвия: Започна да ме бие около пет месеца след като се оженихме. Обикновено просто ме удря или ме блъска на земята и ме ритам, може би около два пъти месечно. Наколко пъти, когато сме били в кухнята, е хващал нож и ме е заплашвал с него, но никога не ме е пробождал с него.

Марта (Защитничката): Чувстваш ли, че той става все по-яръст, жесток или опасен към теб?

Силвия: Да, той стана много по-яръст след като загуби работата си.

Марта (Защитничката): Кога беше това?

Силвия: Преди около два месеца.

Марта (Защитничката): Колко често те е наранявал през последните две седмици?

Силвия: Мисля, че сега ме удря или блъска по около два пъти в седмицата. Стана доста почесто, и въпреки, че не винаги е сериозно, е станал много по-жесток от преди.

Марта (Защитничката): Имало ли е нужда да търсиш медицинска помощ заради нараняванията причинени от съпруга ти?

Силвия: Да, бях в болницата веднъж. Те оправиха една рана на лицето ми. Не съм ходила втори път, защото ме е страх, че Андрей ще разбере и ще се ядоса.

Марта (Защитничката): Някога карал ли те е да правите секс и използвал ли е сексуално насилие?

Силвия: Да.

Марта (Защитничката): Мислиш ли, че той може да те нарани сериозно или да те убие?

Силвия: Напоследък доста се страхувам, че това може да се случи. Той е гневен през цялото време. Тази вечер се прибра късно и избухна, защото вечерята му била студена, въпреки, че му казах, че мога да я стопля.

Марта (Защитничката): Някога заплашвал ли те е, че ще те убие?

Силвия: Тази вечер ме заплаши, че ще ме убие. Каза, че няма защо да живея след като не мога дори да съм добра жена и майка.

Марта (Защитничката): Заплашвал ли е, че ще се самоубие?

Силвия: Не точно, но след като загуби работата си е доста депресиран. Работата беше много важна за него. Веднъж каза, че ако не може да намери работа, няма смисъл да живее.

Марта (Защитничката): Опитвала ли си се някога да защитиш Андрей от съдебната система като си оттегляла обвинения или променяла показания си?

Силвия: Когато отидох до болницата те се опитаха да ме накарат да подам обвинение. Но тогава не чувствах, че мога да го направя.

Марта (Защитничката): Той използва ли наркотици или алкохол?

Силвия: Той започна да пие доста повече, откакто загуби работата си. Ако ме бие, когато е пил, обикновено ме наранява много повече, отколкото когато е трезвен.

Марта (Защитничката): От това, което ми казваш, изглежда, че има сериозен риск, ако Андрей излезе от затвора да се опита да те нарани сериозно или да те убие. Въпреки че няма начин да се предвиди, кога един насилник ще убие своя партньор, има някои показатели, които се свързват с повишен риск че това ще се случи. Някои от тези показатели включват заплахи за самоубийство или убийство, употреба на алкохол, ескалация на насилието по отношение на неговата суровост и честота, душене, и достъп до оръжие.

Искам да поговоря с теб за риска, в който може да се окажеш, ако Андрей излезе от затвора, за да можеш да разбереш по-добре какъв избор и какви възможности имаш. Ти си единствената, която може да вземе решение кое е най-доброто за теб.

Има ли хора, които може да помолиш за помощ? Имаш ли кола, телефон? Има ли приятели или роднини, на които може да се обадиш?

Силвия: Да. Мога да се обадя на майка ми. Може би мога да остана с нея няколко дни, за да помисля какво да правя.

Марта (Защитничката): Аз мога да продължа да се срещам с теб, за да говорим за възможностите, които имаш. Може би е добра идея да идеш сега до болницата, въпреки че сега не

чувстваш да си сериозно наранена. Може да имаш наранявания, които не са видими сега. Каза, че се е опитал да те задуши, имаш ли проблеми с дишането?

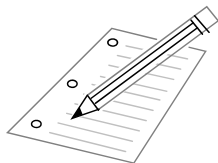
Силвия: Не мислех, но сега като каза и си мисля, че ми е малко трудно да дишам, гърлото ми е по-зле.

Марта (Защитничката): Искаш ли да те закарам до болницата?

Syliva: Да, може би това е добра идея. Мисля че дъщеря ми може да остане с приятелката ми за малко.

Адаптирано от Презентация за смъртоносното поведение на Интер-Балканската Конференция за Стратегии за Борба с Домашно Насилие, Лорета Фредерик, 4-6 Ноември 1997. (Adapted from Presentation on Lethality at the Inter-Balkan Conference on Strategies to Combat Domestic Violence, Loretta Frederick, 4-6 November 1997.)

ПОМАГАЛО

Смъртоносно и особено опасно поведение

Въпреки, че е невъзможно да се предположи с някаква сигурност кога една връзка ще ескалира до смъртоносно насилие, учените са обособили няколко общи фактора. Липсата на тези фактори обаче, не означава, че насилието няма да бъде фатално.

- **Заплахи за самоубийство или убийство:** В много от случаите, при които жените са били убивани, насилникът първо е заплашвал да отнеме нейния или неговия живот. Заплахата за самоубийство трябва да бъде взимана насериозно. Често, мъжете убиват жената и децата си и след това се самоубиват. Колкото по-специфична е заплахата, толкова по-насериозно трябва да бъде приемана.
- **Наличност на оръжия:** Рискът от смъртоносно насилие е свързан с наличието или достъпа до оръжие, използването на оръжия или заплахи за тяхното използване от насилника при предишни инциденти, и ескалацията на насилието по отношение на неговата честота и характер.
- **Контролиращо и ревниво поведение:** Рискът от смъртоносно насилие се свързва и с увеличаването на контролиращо или ревниво поведение. Такова поведение може да включва това насилникът да следи жената, да иска да знае къде е тя по всяко време, или да ограничава нейното движение.
- **Употреба на наркотици и алкохол:** Алкохолът може да намали човешките задръжки за употреба на смъртоносно насилие или да попречи на насилника да разбира напълно, че силата, която използва, е смъртоносна.
- **Депресия:** Психическото здраве на мъжа може да покаже неговата склонност към смъртоносно насилие. Ако един мъж е останал без надежди или се е "предал," то той е по-склонен да причини сериозно нараняване или смърт.
- **Изоляция на насилника:** Изследванията показват, че изоляцията на насилника и степента до която той зависи от подложената на насилие жена са в съотношение с употребата на смъртоносно насилие.
- **Ескалиране на насилието:** Изследванията също показват, че ескалацията на насилието по отношение на неговата честота и сериозност показват повишена опасност.
- **Край на връзката:** Проучванията показват, че най-страшното време за една жена, подложена на домашно насилие, е след като тя прекрати връзката. В Съединените Щати, някои от статистиките показват, че при жени, които напуснат насилниците си рискът е 75% по-голям, че те ще бъдат убити, отколкото при тези, които останат при насилника си. Много е важно една жена да формулира своето собствено решение да прекрати връзката, защото тя е в най-добрата позиция да определи каква е потенциалната опасност.
- **Задушаване или удушаване:** Правните специалисти определят предишни опити на насилника да задуши или удуши жертвата като знак за много голяма опасност.